

Klasa: 022-03/15-12/23
Urbroj: 50301-04/12-15-15

Zagreb, 21. svibnja 2015.

PREDSJEDNIKU HRVATSKOGA SABORA

Predmet: Izvješće o radu pravobraniteljice za osobe s invaliditetom za 2014. godinu - mišljenje Vlade

Veza: Pismo Hrvatskoga sabora, klase: 021-12/15-09/20, urbroja: 65-15-03, od 1. travnja 2015. godine

Na temelju članka 122. stavka 2. Poslovnika Hrvatskoga sabora (Narodne novine, broj 81/2013), Vlada Republike Hrvatske o Izvješću o radu pravobraniteljice za osobe s invaliditetom za 2014. godinu, daje sljedeće

MIŠLJENJE

Vlada Republike Hrvatske, u odnosu na Izvješće o radu pravobraniteljice za osobe s invaliditetom za 2014. godinu, koje je predsjedniku Hrvatskoga sabora podnijela pravobraniteljica za osobe s invaliditetom, aktom od 31. ožujka 2015. godine, ukazuje na sljedeće:

Vezano uz preporuku pravobraniteljice o donošenju zakona o socijalnom stanovanju, koja je iznesena u točki 3.13. "Pristupačnost, mobilitet i stanovanje", podtočki 3.13.3. "Stanovanje", potrebno je istaknuti da je Vlada Republike Hrvatske u ožujku 2014. godine usvojila Strategiju borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u Republici Hrvatskoj (2014. - 2020). Na temelju Strategije donesen je i Program provedbe za trogodišnje razdoblje, a za koordinaciju provedbe navedenih dokumenata nadležno je Ministarstvo socijalne politike i mladih. U okviru strateškog područja 2.3. Stanovanje i dostupnost energije, između ostalog, planirano je određeni broj nekretnina, koje su temeljem pravomoćnih presuda dodijeljene Republici Hrvatskoj, koristiti za socijalne potrebe, na način i prema proceduri koju će provesti tijelo nadležno za socijalna pitanja. Jedna od glavnih

strateških aktivnosti u okviru strateškog područja Stanovanje i dostupnost energije, uz aktivnosti 2.3.1. Unaprjeđenje sustava najamnog stanovanja, 2.3.2. Osnivanje i podrška programima prihvatilišta i programima nužnog smještaja i osnivanje pučkih kuhinja i 2.3.5. Osiguranje prostora i potpora programima stambenih zajednica, je i aktivnost 2.3.4. Unaprjeđenje standarda stanovanja ranjivih skupina, mjera 2. - Promicanje uklanjanja segregacije te osiguravanje stambenih uvjeta za sve građane uz primjenu načela nediskriminacije. Svrha ove mjere je osigurati dosljednu primjenu načela nediskriminacije pri osiguravanju stambenih uvjeta za sve građane, posebno za ranjive skupine, dakle i osobe s invaliditetom, te promicati uklanjanje segregacije. S ciljem dogovora oko izrade strategije socijalnog stanovanja, u prosincu 2014. godine održan je sastanak predstavnika Ministarstva graditeljstva i prostornoga uređenja, Ministarstva socijalne politike i mladih te Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, kako bi se utvrdile stvarne potrebe, odnosno točan broj socijalno ugroženih osoba koje treba stambeno zbrinuti. Ministarstvo socijalne politike i mladih je preuzelo obvezu izrade navedene strategije, a pitanje osiguravanja financijskih sredstava namijenjenih stambenom zbrinjavanju će se razmotriti kroz izradu strategije.

U točki 3.15. "Primjereni životni standard i socijalna zaštita", podtočki 3.15.1.1. "Pristup socijalnim naknadama", istaknut je nedostatan iznos zajamčene minimalne naknade prema Zakonu o socijalnoj skrbi (Narodne novine, br. 157/2013 i 152/2014), koji onemogućava primjerenu kvalitetu života za bilo koju osobu, a pogotovo za osobu s invaliditetom. S tim u vezi, u poglavlju 5. "Zaključci i preporuke", navedena je potreba izmjene Zakona o socijalnoj skrbi u pogledu visine socijalnih naknada, kako bi se osigurala primjerena kvaliteta života te priznale dodatne potrebe osoba s invaliditetom, kao i potreba reforme sustava prava i naknada, kako bi bile ciljane, usmjerene na osobe u stvarnoj potrebi, u iznosima koji će osigurati socijalnu sigurnost najugroženijih osoba i obitelji. Slijedom navedenoga, Vlada Republike Hrvatske ističe da je Ministarstvo socijalne politike i mladih pristupilo projektu modernizacije sustava socijalne zaštite, koji uključuje i reviziju sustava socijalnih naknada i mjera porezne politike, s ciljem uspostave učinkovitog sustava socijalnih naknada zasnovanog na transparentnosti, djelotvornosti, usmjerenosti na najpotrebitije građane kroz provedbu mjera definiranih strateškim dokumentima Vlade Republike Hrvatske, te dokumentima koje Republika Hrvatska izrađuje u sklopu Europskog semestra. Ministarstvo socijalne politike i mladih je osnovalo međuresornu radnu skupinu za izradu revizije sustava socijalnih naknada, koju čine predstavnici nadležnih ministarstava, predstavnici jedinica lokalne i regionalne (područne) samouprave te akademske zajednice, a u prosincu 2014. godine pristupilo se prikupljanju podataka o socijalnim naknadama na državnoj i lokalnoj razini, kao i podataka o poreznim olakšicama. Podaci su obuhvatili informacije o vrsti i sadržaju socijalne naknade, uvjetima i kriterijima njihovog korištenja, korisnicima kojima je namijenjena i ukupnim sredstvima koja su izdvojena za pojedinu naknadu, a prikupljeni su i podaci o poreznim rashodima po vrstama državnih poreza i godinama. Analiza svih prikupljenih podataka je u završnoj fazi nakon koje će uslijediti izrada kataloga socijalnih naknada te objedinjenog izvješća o utvrđenom stanju u pogledu broja i vrste naknada na državnoj i lokalnoj/regionalnoj razini i utvrđivanje njihovog preklapanja, a kao rezultat analize sastavit će se akcijski plan revizije socijalnih naknada u Republici Hrvatskoj (izvješće o socijalnim naknadama). Navedeni akcijski plan odredit će vremenski rok spajanja pojedinih naknada, čime će postati dio zajamčenog minimalnog standarda (ZMS). Nadalje, akcijski plan će odrediti i koje naknade i u kojem vremenskom roku prelaze u administriranje u jedinstveni centar za naknade/JCN, te na koje naknade bi se primjenjivao kriterij provjere dohotka i imovine. Akcijski plan će razraditi i hodogram izmjena zakonskih propisa za razdoblje od 2015. do 2020. godine za svaku pojedinu naknadu.

Također, usporedno s aktivnostima analize socijalnih naknada, u tijeku su aktivnosti na uspostavi jedinstvenog centra za naknade (JCN). Raspoloživi podaci pokazuju da u Republici Hrvatskoj trenutno postoji oko 80 naknada sa socijalnim predznakom, za koje se na državnoj i lokalnoj razini izdvaja oko 10 milijardi kuna godišnje. Uvođenjem jedne aplikacije osigurat će se stvaranje učinkovitog i transparentnog sustava socijalne zaštite, bolja kontrola isplate naknada i sprječavanje njihovog preklapanja. Budući da će cijeli sustav raditi elektronski i s digitalnim potpisima, olakšat će se pristup naknadama, skratiti vrijeme te ostvariti uštede državi i građanima. Ostvarene uštede bit će usmjerene na podizanje osnovica za naknade, prije svega za povećanje zajamčene minimalne naknade, koja bi trebala biti zamijenjena zajamčenim minimalnim standardom. Zajamčeni minimalni standard, kao naknada kojom bi se učinkovitije zaštitili najugroženiji korisnici, objedinit će više postojećih naknada sa socijalnom komponentom u jednu jedinstvenu naknadu. Niti jedno pravo neće biti ukinuto, već će se sastaviti različiti modeli koji će osigurati bolju učinkovitost i raspodjelu sredstava. Na taj način u konačnici će se podići kvaliteta života svih građana, a osobito najugroženijih skupina društva. Mjere za unaprjeđenje sustava socijalne skrbi usmjerene su i na jačanje centara socijalne skrbi. Promjene u sustavu isplate socijalnih naknada i njihovo premještanje u nadležnost ureda državne uprave omogućit će radnicima centara za socijalnu skrb da 70% kapaciteta usmjere na izravni rad sa strankama i više vremena provode na terenu.

Nadalje, u dijelu Izvješća koji se odnosi na žene s invaliditetom smještene u ustanovama (str. 39), gdje se opisuje posjet pravobraniteljice korisnicama smještenima u Centru za rehabilitaciju Varaždin, pogrešno je naveden iznos koji korisnice dobivaju za osobne potrebe. Vezano uz navedeno, treba istaknuti da korisnice usluge smještaja u ustanovama socijalne skrbi, uza sve podmirene troškove njihovog smještaja, mjesečno za osobne potrebe dobivaju 100,00 kuna.

Također, u okviru točke 3.15. "Primjereni životni standard i socijalna zaštita", podtočke 3.15.2. "Mirovinsko osiguranje", u dijelu teksta koji se odnosi na doplatak za djecu, iznosi se nemogućnost ostvarivanja prava na doplatak za djecu roditeljima djece s težim oštećenjem zdravlja nakon navršene 27. godine života. Pritom se navodi i neravnopravnost ove skupine korisnika (roditelja djece s težim oštećenjem zdravlja) koji su pravo na doplatak ostvarili nakon 1. siječnja 2002. godine temeljem Zakona o doplatku za djecu (Narodne novine, broj 94/2001), u odnosu na korisnike koji su to pravo stekli do dana primjene Zakona, a kojima pravo na doplatak pripada i nakon navršene 27. godine života, do donošenja posebnog propisa o pravima osoba s invaliditetom. Slijedom navedenoga, Vlada Republike Hrvatske ističe da će nadležno ministarstvo uskoro u proceduru uputiti zakon o izmjenama Zakona o doplatku za djecu, kojim će ispraviti navedenu nejednakost te omogućiti ostvarivanje prava na doplatak za djecu roditeljima djece s težim oštećenjem zdravlja nakon navršene 27. godine života.

Vezano uz problematiku organizacije rane dijagnostike i rane intervencije za djecu s poremećajima iz autističnog spektra, u okviru Sporazuma o suradnji između UNICEF-a, Ureda za Republiku Hrvatsku, međuvladine organizacije i Ministarstva zdravlja, sklopljenog 2014. godine, razrađuje se, između ostaloga i optimalno rješenje za definiranje Centra za autizam na regionalnoj razini (Osijek, Rijeka, Split, Zagreb), sukladno postojećim kapacitetima i financijskom okviru. Provedba tehničke potpore trajat će do 31. prosinca 2015. godine, čime će ovaj proces biti završen. Vezano uz zdravstvenu dimenziju dijagnostike autizma, ona će biti unaprijeđena, kao i jača povezanost između različitih sustava. Na ovom području potrebna je dodatna edukacija radnika u sustavu zdravstva o posebnostima potreba osoba s autizmom i njihovih roditelja.

U vezi s tematikom psihijatrije u zajednici, potrebno je istaknuti da svi županijski zavodi za javno zdravstvo (ukupno 21) imaju ustrojene službe za zaštitu mentalnog zdravlja i prevenciju ovisnosti, koje provode preventivno-edukativne aktivnosti u svojoj zajednici (posebice usmjerene mentalnom zdravlju djece i mladih), a kojima se mogu obratiti osobe s mentalnim smetnjama i zatražiti pomoć, bez uputnice izabranog liječnika opće/obiteljske medicine. Ovisno o vrsti psihičkih problema pacijenti dobivaju cjelovitu stručnu psihijatrijsku ili psihološku pomoć, od medikamentozne terapije do različitih vidova psihosocijalnog tretmana (individualna, grupna ili obiteljska psihoterapija, terapijske intervencije, suportivne tehnike i dr.). Potrebno je naglasiti da se sustav psihijatrije u zajednici i dalje razvija i unaprjeđuje, stoga je i u okviru Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, na Svjetski dan mentalnog zdravlja, 10. listopada 2014. godine, otvoren Centar za promicanje mentalnog zdravlja. Ciljevi rada navedenoga Centra su bolje razumijevanje pozitivnog mentalnog zdravlja, zdravstveno obrazovanje i davanje informacija, motiviranje na ulaganje u mentalno zdravlje i osobni razvoj, motiviranje i podrška osobama u traženju stručne pomoći, razvoj psihoedukativnih aktivnosti prema potrebama zajednice, razvoj mreže potpore osobama koje su bile izložene izrazito stresnim i/ili traumatičnim iskustvima te umrežavanje dionika društva koji razvijaju i provode aktivnosti na području promicanja mentalnog zdravlja. U sklopu Centra radit će savjetovalište za promicanje mentalnog zdravlja. Isto tako, razvijat će se psihijatrija u zajednici uz rehabilitaciju kroničnih duševnih bolesnika te organizirati klubovi pacijenata kroničara s ciljem deinstitucionalizacije liječenja osoba s duševnim smetnjama. Također će se razvijati multidisciplinarna rana intervencija - ambulantna rehabilitacija za djecu s neurorizicima. Zakonske pretpostavke za uspostavljanje psihijatrije u zajednici na razini domova zdravlja, Ministarstvo zdravlja planira utvrditi kroz donošenje izmjena Zakona o zdravstvenoj zaštiti. Zdravstvena zaštita u zajednici razvijat će se kroz jačanje specijalističke zdravstvene zaštite u domovima zdravlja i interdisciplinarne suradnje u sustavu zdravstva, povezivanje primarne zdravstvene zaštite, bolnica, zavoda za javno zdravstvo, a zatim i odgojno-obrazovnih institucija i socijalnih ustanova.

Nadalje, u točki 3.7.1. "Ortopedska i druga pomagala", navode se izmjene Pravilnika o ortopedskim i drugim pomagalima, pa se tako spominju izmjene Pravilnika koje se odnose na izmjenu indikacije broj 167 za priznavanje prava na antidekubitalni madrac, kojom je proširen krug osoba kojima se navedeno pravo priznaje i na osobe s paraplegijom i osigurane nepokretne osobe s dekubitalnim ulceracijama kože (stupanj 3-4), kao i izmjena sporne odredbe Pravilnika koja se odnosi na ocjenjivanje funkcionalnosti pomagala, odnosno njegovog dijela od strane liječnika specijaliste, a sukladno traženjima pravobraniteljice za osobe s invaliditetom. Nadalje, okvirno se navode i ostale izmjene Pravilnika, koje se ocjenjuju negativno u odnosu na prava osiguranih osoba. Navodi se ograničavanje kruga osiguranih osoba koji imaju pravo na baterije za slušna pomagala, te se predlaže da pravo na baterije za slušna pomagala imaju, uz maloljetne osobe i osobe na redovnom školovanju, i ostale osobe kojima je priznato pravo na slušno pomagalo. S tim u vezi, potrebno je napomenuti da, iako navedena izmjena nije uvrštena u Pravilnik, ona se temeljem iznijete argumentacije razmatra, te će se o navedenom odlučiti u daljnjem postupku.

Također, a vezano uz uvrštenje posebnih naočala s tzv.: "kanten filtrima" na Popis ortopedskih i drugih pomagala, potrebno je uzeti u obzir da je Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje (u daljnjem tekstu: Zavod) obvezan postupati po odredbama Pravilnika o mjerilima za stavljanje ortopedskih i drugih pomagala na popis pomagala Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (Narodne novine, br. 138/2009 i 43/2013), kao i odredbama Pravilnika o mjerilima za određivanje cijena ortopedskih i drugih pomagala (Narodne novine, br. 138/2009 i 29/2012). Naime, prema odredbama Pravilnika o mjerilima

za stavljanje ortopedskih i drugih pomagala na popis pomagala Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje prijedlog za stavljanje pomagala na Popis pomagala pravne, odnosno fizičke osobe sa sjedištem u Republici Hrvatskoj koja je upisana u očevidnik medicinskih proizvoda i očevidnik proizvođača medicinskih proizvoda u Republici Hrvatskoj pri Agenciji za lijekove i medicinske proizvode, podnosi se, ovisno o vrsti pomagala Povjerenstvu za ortopedska pomagala, odnosno Povjerenstvu za opća medicinsko-tehnička pomagala. Naime, tijekom 2013. godine, izmjenom ovoga Pravilnika uvedena su, prvenstveno s ciljem postizanja bolje stručnosti u radu kroz svojevrsnu specijalizaciju u smislu vrste pomagala i njihovih specifičnosti, dva povjerenstva, čije članove imenuje Upravno vijeće Zavoda, uz suglasnost ministra zdravlja, iz redova stručnjaka zdravstvene djelatnosti. Povjerenstva nakon razmatranja svakog prijedloga, mišljenje šalju Upravnom vijeću Zavoda, koje donosi odluku o stavljanju pomagala na Popis pomagala. Prijedlogu za uvrštenje pomagala na Popis pomagala Zavoda moraju se priložiti, između ostaloga, i sljedeća dokumentacija: izračun cijene pomagala sukladno Pravilniku o mjerilima za određivanje cijena ortopedskih i drugih pomagala, kao i studija utjecaja na proračun Zavoda. Pri izradi studije utjecaja na proračun Zavoda predlagatelj mora voditi računa o izvoru podataka, povjerljivosti podataka, modelu izrade studije, populaciji osiguranih osoba kojoj je pomagalo namijenjeno i vremenskom razdoblju koji studija obuhvaća. Populacija osiguranih osoba kojoj je pomagalo namijenjeno mora biti precizno definirana u skladu s dostupnim javno zdravstvenim i epidemiološkim podacima. Projekcije trebaju uključivati, kako osigurane osobe Zavoda s već dijagnosticiranom bolešću, odnosno stanjem, tako i one osigurane osobe kojima će bolest, odnosno stanje tek biti utvrđeni kroz dano razdoblje promatranja učinka pomagala na proračun Zavoda. S tim u vezi, a u konkretnom slučaju prijedloga uvrštenja posebnih naočala s tzv. "kanten filtrima", ponuđene cijene pomagala, kao i studija utjecaja na proračun Zavoda nisu bile usklađene s odredbama navedenih pravilnika. Nadalje, a vezano uz prava na ortopedska i druga pomagala osobama s amputacijom udova, za koje se konstatira nizak standard potrebne protetike, potrebno je napomenuti da se prijedlozi trebaju podnijeti Povjerenstvu za ortopedska i druga pomagala kako bi bili razmotreni te, uz ispunjenje ostalih uvjeta i temeljem mišljenja Povjerenstva i odluke Upravnog vijeća Zavoda, i uvršteni u Popis pomagala.

Osim toga, u okviru priznavanja prava na bolničko liječenje medicinskom rehabilitacijom i fizikalnu terapiju u kući, u Izvješću se navodi neujednačenost u vještačenjima liječničkih povjerenstava Zavoda. S tim u vezi, Vlada Republike Hrvatske napominje da se kroz odredbe Pravilnika o ovlastima, obvezama i načinu rada liječničkih povjerenstava Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (Narodne novine, br. 8/2015, 17/2015 i 41/2015) ujednačava postupanje liječničkih povjerenstava, te se regulira nužna suradnja između njih, posebice u odnosu na ujednačavanje kriterija u vezi s priznavanjem prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja. Također, radi se i na konkretnom i ciljanom educiranju radnika Zavoda, posebice članova liječničkih povjerenstava, a sve s ciljem ujednačavanja rada, kako liječničkih povjerenstava na razini regionalnih ureda Zavoda, tako i liječničkih povjerenstava na razini Direkcije Zavoda. Također, u Izvješću se spominje i donošenje novog općeg akta o uvjetima i načinu ostvarivanja prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja za bolničko liječenje medicinskom rehabilitacijom i fizikalnom terapijom u kući o čemu je Zavod zaprimio prijedloge pravobraniteljice za osobe s invaliditetom, a čija će inkorporacija u tekst pravilnika biti detaljno razmotrena, uvažavajući sve priložene argumente.

Nadalje, u vezi s poteškoćama pružanja dentalne skrbi osobama s invaliditetom i djeci s teškoćama u razvoju na području Dalmacije, pravobraniteljica je dala preporuku da se u pružanje navedene zdravstvene zaštite uključi Opća bolnica Šibensko-kninske županije. S obzirom na to da Ministarstvo zdravlja aktivno provodi smanjenje listi čekanja za sve građane Republike Hrvatske, uključujući i vulnerabilne skupine kao što su osobe s invaliditetom, rješavanje navedene preporuke je u tijeku.

Vežano uz znak pristupačnosti, potrebno je naglasiti da je slijedom brojnih upita udruga osoba s invaliditetom, kao i prijedloga pravobraniteljice, Ministarstvo zdravlja izradilo nacrt novog pravilnika o znaku pristupačnosti, te će ponovno organizirati sastanak s pravobraniteljicom, predstavnicima Ministarstva pomorstva, prometa i infrastrukture i Ministarstva unutarnjih poslova, te predstavnicima Saveza krovnih udruga osoba s invaliditetom, radi razmatranja završne verzije teksta i objave nacrta pravilnika na mrežnim stranicama Ministarstva zdravlja radi savjetovanja sa zainteresiranom javnošću.

U vezi s točkom 3.10. "Odgoj i obrazovanje", podtočkom 3.10.3. "Srednjoškolsko obrazovanje", u odnosu na primjedbe oko upisa u srednju školu, Vlada Republike Hrvatske napominje da se prethodnih godina za svaku školsku godinu donosila nova odluka o elementima i kriterijima za izbor kandidata za upis u srednje škole, dok je elemente i kriterije za izbor kandidata za upis u srednje škole, u skladu s tadašnjim odredbama Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, donosio ministar nadležan za obrazovanje. Budući da se odluka o elementima i kriterijima za izbor kandidata za upis u srednju školu donosila za svaku pojedinu školsku godinu, kriteriji su se tijekom godina mogli mijenjati. Krajem 2013. godine osnovana je radna skupina čiji su članovi bili predstavnici srednjih škola, Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, školske medicine, Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, agencija nadležnih za obrazovanje te sindikata srednjih škola, a zadaća im je bila izrada prijedloga odluke o elementima i kriterijima za izbor kandidata za upis u srednje škole za školsku godinu 2014./2015. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta provelo je javnu raspravu o navedenom prijedlogu odluke, a očitovanja zainteresirane javnosti, kao i obrazloženja neprihvaćenih primjedbi i prijedloga bili su objavljeni na službenim mrežnim stranicama Ministarstva. Također, razmatrali su se prijedlozi pravobraniteljice za djecu da je prilikom propisivanja elemenata i kriterija potrebno voditi računa o ispunjenju pretpostavki za ostvarivanje jednakih mogućnosti djece te dostupnosti i raspoloživosti sadržaja, u pogledu ostvarivanja prava u postupku vrednovanja kandidata na temelju posebnih rezultata, zatim da je potrebno voditi računa o Konvenciji o pravima djeteta i Zakonu o suzbijanju diskriminacije, učiniti obrazovanje dostupnim i raspoloživim svakom djetetu, ispuniti pretpostavke za ostvarivanje jednakih mogućnosti djece te poštivati načelo zabrane diskriminacije, odnosno stavljanja u nepovoljniji položaj po bilo kojoj osnovi. Uzevši u obzir preporuke, sve pristigle prijedloge i primjedbe s javne rasprave, mišljenje pravobraniteljice za djecu te Odluku Ustavnog suda Republike Hrvatske, donesena je Odluka o elementima i kriterijima za izbor kandidata za upis u prvi razred srednje škole u školskoj godini 2014./2015. (Narodne novine, broj 55/2014), koja je stupila na snagu 7. svibnja 2014. godine. Navedenom Odlukom vrednovali su se znanje, kao primarni element, te rezultati postignuti na natjecanjima iz znanja, uvažavajući otežavajuće socijalne i ekonomske uvjete koji su mogli utjecati na uspjeh učenika, odnosno elementi koji su dostupni svim učenicima na jednak način. Sukladno odredbama točke XVI. Odluke, kandidati s teškoćama u razvoju imali su pravo izravnog upisa u jedan od programa obrazovanja za koje su posjedovali stručno mišljenje službe za profesionalno usmjeravanje Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, pod

uvjetom da su zadovoljili na ispitu sposobnosti i darovitosti u školama u kojima je to bio uvjet za upis, prema mogućnostima srednje škole, sukladno važećim propisima, s tim da nije eksplicitno navedeno da je potrebno ostvariti minimalni bodovni prag kako bi se ostvarilo navedeno pravo. Odredba o utvrđivanju minimalnog bodovnog praga nije bila utvrđena, čime se stavio veći naglasak na vrednovanje znanja pri upisu u prvi razred srednje škole, a učenici su se raspoređivali na ljestvicama poretka prema svojem uspjehu. Budući da je u međuvremenu donesen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (Narodne novine, broj 152/2014), koji je na snazi od 30. prosinca 2014. godine, stvorene su nove pretpostavke za provedbu upisa u prvi razred srednje škole, odnosno stvoreni su preduvjeti za donošenje pravilnika o elementima i kriterijima za izbor kandidata za upis u I. razred srednje škole, s ciljem unaprjeđenja kvalitete upisnog procesa te stvaranja povoljnijih preduvjeta nakon završetka osnovnog obrazovanja.

Potrebno je napomenuti da su kandidati s teškoćama u razvoju mogli ostvariti pravo na izravan upis u srednju školu, uz predočenje odgovarajuće i potpune dokumentacije, odnosno rješenja ureda državne uprave u županiji, odnosno nadležnog Gradskog ureda Grada Zagreba o primjerenom obliku školovanja u osnovnoj školi; stručnog mišljenja nadležnog školskog liječnika (specijalist školske medicine), koji je pratio učenika tijekom prethodnog obrazovanja o utvrđenim zdravstvenim smetnjama koje mogu značajnije sužavati mogući izbor obrazovnih programa i zanimanja, a na osnovi medicinske specijalističke dokumentacije te stručnog mišljenja službe za profesionalno usmjeravanje Hrvatskog zavoda za zapošljavanje o sposobnostima i motivaciji učenika za najmanje tri primjerena programa obrazovanja (strukovnog, umjetničkog i/ili gimnazijskog). Odredbe navedene točke Odluke jasno naglašavaju koji su to kandidati te na koji način, odnosno koju je dokumentaciju potrebno priložiti da bi dokazali da su kandidati s teškoćama u razvoju i integrirali se u srednjoškolski sustav obrazovanja. Služba za profesionalno usmjeravanje pri Hrvatskom zavodu za zapošljavanje sastavlja stručno mišljenje o raspoloživim sposobnostima i motivaciji te interesima kandidata s popisom mogućih zdravstvenih kontraindikacija za potrebe upisa u što primjereniji srednjoškolski obrazovni program (gimnazijski ili strukovni). Posebnu pažnju pridaje se učenicima za koje se predviđa da bi nakon završetka školovanja mogli imati otežan pristup tržištu rada, odnosno učenicima s teškoćama u razvoju, zdravstvenim teškoćama, teškoćama učenja, poremećajima u ponašanju i dr. U postupku profesionalnog savjetovanja učenika, koje uključuje timsku obradu uz mogućnost psihološkog testiranja, intervjua te, po potrebi, liječničkog pregleda specijaliste medicine rada, stručni tim predlaže najprimjereniji odabir obrazovnog programa za nastavak školovanja (gimnazijski ili strukovni). Roditelj ili skrbnik i kandidat savjetuju se prije upisa u školu sa školskim liječnikom koji je pratio kandidata tijekom prethodnoga obrazovanja. Navedeni kandidati mogli su se prijaviti za upis i u programe koje nije preporučila Služba za profesionalno usmjeravanje kao najprimjereniji program, s obzirom na teškoće koje kandidati imaju. Nalaz i mišljenje prvostupanjskog tijela vještačenja utvrđivanje je tjelesnog, intelektualnog, osjetilnog i mentalnog oštećenja, invaliditeta, funkcionalne sposobnosti, razine potpore te radne sposobnosti osobe, a ne i dokument kojim se utvrđuju vrste teškoća učenika s teškoćama u razvoju, na temelju kojih učenici ostvaruju pravo na primjerene programe školovanja i primjerene oblike pomoći školovanja. Osim toga, ministar znanosti, obrazovanja i sporta imenovao je povjerenstvo za izradu dokumenta Jedinstveni popis zdravstvenih kontraindikacija srednjoškolskih obrazovnih programa za upise u I. razred srednje škole, kao multidisciplinarno radno tijelo sastavljeno od relevantnih predstavnika struke i nadležnih obrazovnih institucija. Navedeni je dokument na službenim mrežnim stranicama Ministarstva objavljen 26. svibnja 2014. godine, a u njemu se nalaze smjernice o zdravstvenim zahtjevima i zdravstvenim kontraindikacijama za pojedini obrazovni program, odnosno zanimanje, sukladno čemu svaki učenik ima individualni pristup

pri procjeni zdravstvenih sposobnosti od strane nadležnih liječnika medicine rada, odnosno školske medicine. U tom smislu, navedeni Jedinostveni popis je načelne prirode i namijenjen je prvenstveno nadležnim liječnicima kao smjernica o zdravstvenim zahtjevima, odnosno zdravstvenim kontraindikacijama za pojedina zanimanja, te učenicima i njihovim roditeljima/skrbnicima, kako bi prilikom izbora obrazovnih programa dobili potpunu informaciju o tome koji bi im program mogao pružiti najveće moguće izgleda za buduće zaposlenje.

Na temelju prijedloga koji su u međuvremenu pristizali od pravobraniteljice za osobe s invaliditetom, zainteresirane i stručne javnosti, srednjoškolskih ustanova te članova povjerenstva, u dokumentu su učinjene određene izmjene i dopune, te je na službenim mrežnim stranicama Ministarstva objavljena nova verzija Jedinostvenog popisa, u kojoj je tekst vezan za zdravstvene zahtjeve i kontraindikacije pojednostavljen i maksimalno inkluzivan, posebice što se tiče kandidata s teškoćama u razvoju, odnosno sa zdravstvenim teškoćama. Jednako tako, u dokumentu je dopunjen i pojmovnik u dijelu koji se odnosi na zdravstvene zahtjeve. Što se tiče gimnazijskih programa, zdravstveni se zahtjevi svode isključivo na uredno kognitivno funkcioniranje kao preduvjet za svladavanje nastavnog programa, dok druge zdravstvene smetnje i teškoće u razvoju, uključujući sve oblike tjelesnog invaliditeta, oštećenja vida, sluha i govora te poremećaje koji remete emocionalno funkcioniranje, nisu prepreka za upis i pohađanje tih programa. Navedeni je dokument zamišljen kao razvojni i trajno otvoren te je bilo sasvim izvjesno kako će se tijekom njegove praktične primjene ukazati potreba za njegovom doradom i poboljšanjem, a time i za uključivanjem i drugih stručnjaka u rad povjerenstva. U vezi s navedenim, početkom 2015. godine imenovano je povjerenstvo za izmjenu i dopunu Jedinostvenog popisa, u čiji je sastav uključeno i sedam osoba koje je predložila pravobraniteljica za osobe s invaliditetom. Među navedenim osobama nalaze se osobe s invaliditetom i stručnjaci različitih profila koji imaju znanje i iskustva o sposobnostima i mogućnostima osoba s invaliditetom. Uključivanjem u povjerenstvo osoba s invaliditetom i stručnjaka različitih profila, posebice rehabilitatora i praktičara koji imaju znanje i iskustva o sposobnostima i mogućnostima osoba s invaliditetom, ali i o potpornim tehnologijama i drugim oblicima podrške koje pridonose izjednačavanju mogućnosti osoba s invaliditetom, zasigurno će pridonijeti daljnjem poboljšanju, kvaliteti i jasnoći navedenoga dokumenta, a time i poboljšanju inkluzivnog obrazovanja u Republici Hrvatskoj.

Nadalje, Vlada Republike Hrvatske naglašava da se novi Pravilnik o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju (Narodne novine, broj 24/2015), temelji na načelima inkluzivnog obrazovanja i omogućava obrazovanje, prvenstveno u redovnom sustavu, svakom učeniku s teškoćama u razvoju prema njegovim sposobnostima, mogućnostima, interesima, sklonostima i potrebama. Pravilnik po prvi puta detaljno definira vrste primjerenih programa osnovnoškolskog i srednjoškolskog odgoja i obrazovanja, vrste dodatnih odgojno-obrazovnih i rehabilitacijskih programa te primjerene oblike potpore učenicima s teškoćama u razvoju. Provedba Pravilnika osigurat će još veću uključenost učenika s teškoćama u razvoju u redoviti sustav odgoja i obrazovanja. Danas je u sustav odgoja i obrazovanja uključeno 6.125 djece s teškoćama u razvoju predškolske dobi u redovite skupine predškolskih ustanova, 17.508 učenika s teškoćama u razvoju u osnovnoškolske ustanove, 5.440 učenika s teškoćama u razvoju u srednjoškolske ustanove, a 474 je mladih osoba s invaliditetom u visokoškolskim ustanovama. Pravo učenika s teškoćama u razvoju na podršku pomoćnika u nastavi ili stručnog komunikacijskog posrednika definirano je posljednjim izmjenama i dopunama Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (Narodne novine, broj 152/2014). Zbog ispunjavanja posebnih potreba učenika s teškoćama u razvoju, školska ustanova može na prijedlog osnivača, a uz

suglasnost Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta, u odgojno-obrazovni proces uključiti pomoćnike u nastavi ili stručno komunikacijske posrednike koji nisu samostalni nositelji odgojno-obrazovne i/ili nastavne djelatnosti.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta izradilo je i, od 9. ožujka do 7. travnja 2015. godine, provelo javnu raspravu o Prijedlogu pravilnika o pomoćnicima u nastavi i stručnim komunikacijskim posrednicima, te je pozvalo zainteresiranu javnost da sudjeluje u izradi ovoga provedbenog propisa svojim prijedlozima i primjedbama. Navedenim pravilnikom ujednačit će se sustavno osiguravanje podrške pomoćnika u nastavi i stručnih komunikacijskih posrednika na području cijele Republike Hrvatske, čime bi svaki učenik s teškoćama u razvoju kojemu je neophodna podrška tu podršku i dobio. Pored toga, treba napomenuti da se sredstva za financiranje rada i edukacije pomoćnika u nastavi i stručnih komunikacijskih posrednika osiguravaju iz državnog proračuna (sredstva od igara na sreću) i proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, te iz Europskog socijalnog fonda. Ta su sredstva održiva, odnosno kontinuirano će se osiguravati i u narednim godinama, što jamči sigurnost osiguravanja podrške pomoćnika u nastavi i stručnih komunikacijskih posrednika učenicima s teškoćama u razvoju kojima su potrebni.

Nadalje, vezano uz točku 3.10.4. "Visokoškolsko obrazovanje", potrebno je ukazati na to da je Izvješće obuhvatilo samo neke parcijalne segmente koji se odnose na problematiku dostupnosti visokih učilišta osobama s invaliditetom, kao što su područje nedovoljnog informiranja studenata s invaliditetom o ostvarivanju određenih prava u području visokog obrazovanja, pitanje oko problema prilagodbe nastave na visokim učilištima potrebama studenata s invaliditetom, osvrt na rad nekih od ureda za studente s invaliditetom na visokim učilištima te pitanje naknada za prijevoz studenata s invaliditetom. Naime, u Izvješću nisu navedene sve na aktivnosti koje Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta sustavno poduzima, a koje se realiziraju u svrhu povećanja dostupnosti visokog obrazovanja te uključivanja što većeg broja mladih ljudi u akademsku zajednicu. Također, nije utemeljen navod iznesen u Izvješću da "tijekom 2014. godine nije bilo zamjetnih pomaka pa tako i dalje, kao i osnovno, srednjoškolsko obrazovanje, uključivanje osoba s invaliditetom u visokoškolsko obrazovanje, zakonski je neregulirano. Iako MZOS izdvaja značajna sredstva za studente s invaliditetom za prijevoz, smještaj u studentski dom i subvencioniranu prehranu, a Nacionalna zaklada za potporu učeničkom i studentskom standardu osigurava stipendije za 60 studenata s invaliditetom, to ne može nadoknaditi nedostatak sustavne podrške", kao i navod da "ono što zabrinjava u ovoj fazi je što iz aktivnosti MZOS-a i dalje nije vidljiva aktivnost na reguliranju studiranja osoba s invaliditetom iako je u većini mjera upravo MZOS navedeno kao tijelo nadležno za provedbu".

S obzirom na navedeno, u nastavku se daje prikaz aktivnosti koje poduzima Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta u području poticanja mladih ljudi s invaliditetom da se uključuju, sudjeluju i završavaju svoje obrazovanje na akademskoj razini. Naime, Ministarstvo godinama izdvaja značajna financijska sredstva iz svog proračuna za poboljšanje studentskog standarda, a posebno vodi sustavnu brigu o standardu studenata s invaliditetom. Ministarstvo svake godine, osim što dodjeljuje velik broj državnih stipendija studentima s invaliditetom sveučilišnih i stručnih studija (kroz program stipendiranja Nacionalne zaklade za potporu učeničkom i studentskom standardu), te daje financijsku potporu za pokrivanje troškova poslijediplomskih studija studenata s invaliditetom, osigurava njihov izravan smještaj (od 1. do 5. kategorije tjelesnog oštećenja) u studentskim domovima, u posebno prilagođenim sobama za osobe s invaliditetom. Također, dugi niz godina dodjeljuje se i financijska potpora za pokrivanje troškova prijevoza za sve studente s invaliditetom koji ne

moгу koristiti uslugu javnog prijevoza. Potpora je dosadašnjih godina, pa tako i u 2014. godini, iznosila 500,00 kuna mjesečno, te se dodjeljivala studentima s invaliditetom tijekom cijele akademske godine, i to izravno na žiro račun svakog studenta. Ovu naknadu je u kontinuitetu, već godinama, primalo oko 120 studenata s invaliditetom iz cijele Republike Hrvatske, s tim da najveći broj studenata studira na visokim učilištima u Zagrebu. Također, svi studenti s invaliditetom imaju pravo na subvencioniranu studentsku prehranu.

Osim toga, potrebno je istaknuti da je, nakon niza stručnih konzultacija s predstavnicima udruga studenata s invaliditetom i predstavnika visokih učilišta te javne rasprave, donesen i Pravilnik o uvjetima i načinu ostvarivanja prava na novčanu potporu za podmirenje dijela troškova prijevoza za redovite studente s invaliditetom, (Narodne novine, broj 23/2015), s tim da je Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta osiguralo financijska sredstva za značajno povećanje naknade za dio troškova prijevoza s 500,00 na 1.000,00 kuna mjesečno. Također, Ministarstvo je aktivno podržalo inicijativu za organiziranje modela nastave na daljinu na visokim učilištima kako bi se omogućilo i onim osobama s invaliditetom koje nisu u mogućnosti svakodnevno dolaziti na nastavu na određeno visoko učilište, da pomoću suvremene tehnologije prate nastavu iz svoga doma. Ministarstvo je tijekom cjelokupnog studija financijski podupiralo obrazovanje jedne studentice Grafičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, koja je nedavno magistrirala kao prva studentica koja se školovala od kuće. Također, potrebno je napomenuti da je Vlada Republike Hrvatske donijela Odluku o punoj subvenciji participacije u troškovima studija za redovite studente na javnim visokim učilištima u Republici Hrvatskoj u akademskoj godini 2012./2013., 2013./2014. i 2014./2015. (Narodne novine, broj 90/2012). U točki I. navedene Odluke određuje se puna subvencija participacije u troškovima studija za sve studente s utvrđenim invaliditetom višim od 60 %, s tim da je za ostvarivanje ovoga prava potrebno steći minimalno 30 ECTS bodova u prethodnoj akademskoj godini.

Vezano uz navode u Izvješću o nedovoljnoj implementaciji mjera i aktivnosti iz Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije, potrebno je ukazati na činjenicu da je Strategija donesena krajem 2014. godini, te da je potrebno određeno vrijeme za jačanje kapaciteta Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta u dijelu koji se odnosi na provedbu aktivnosti koje su usmjerene na studente s invaliditetom, kao i da je provedba navedenih aktivnosti predviđena kroz duže vremensko razdoblje.

Nadalje, uvidom u tablicu u točki 3.11. "Osposobljavanje i rehabilitacija", utvrđeno je da podaci o mjerama i aktivnostima vezanim uz osobe s invaliditetom nisu u cijelosti ažurirani. Naime, potrebno je naglasiti da je tijekom 2014. godine u područnim uredima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje 8.530 osoba s invaliditetom bilo uključeno u postupke individualnog savjetovanja, 549 osoba s invaliditetom bilo je uključeno u postupke individualnog profesionalnog savjetovanja, dok je 727 osoba s invaliditetom bilo uključeno u različite radionice. U istom razdoblju, s 306 osoba s invaliditetom provedena je psihološko-medicinska obrada te je 166 osoba s invaliditetom uključeno u obrazovne programe kroz mjere aktivne politike zapošljavanja ili lokalna partnerstva za zapošljavanje. U 2014. godini u područnim uredima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje donesena su 134 rješenja o ostvarivanju prava na profesionalnu rehabilitaciju. U cilju prikaza stanja zapošljavanja i nezaposlenosti osoba s invaliditetom, u nastavku su navedene tablice koje prikazuju stanje zaposlenosti i nezaposlenosti po županijama.

Ukupno zapošljavanje s evidencije HZZ-a prema županijama i spolu od siječnja do prosinca 2014.

Županija	Ukupno zaposlene osobe s evidencije Zavoda			Osobe s invaliditetom			Udio osoba s invaliditetom		
	Ukupno	Muškarci	Žene	Ukupno	Muškarci	Žene	Ukupno	Muškarci	Žene
Zagrebačka	12.706	6.171	6.535	166	99	67	1,3	1,6	1,0
Krapinsko-zagorska	6.184	3.271	2.913	93	68	25	1,5	2,1	0,9
Sisačko-moslavačka	10.024	5.145	4.879	73	55	18	0,7	1,1	0,4
Karlovačka	5.839	2.676	3.163	50	36	14	0,9	1,3	0,4
Varaždinska	8.590	4.528	4.062	98	58	40	1,1	1,3	1,0
Koprivničko-križevačka	5.629	2.909	2.720	90	49	41	1,6	1,7	1,5
Bjelovarsko-bilogorska	7.791	4.091	3.700	91	57	34	1,2	1,4	0,9
Primorsko-goranska	15.517	7.019	8.498	96	61	35	0,6	0,9	0,4
Ličko-senjska	2.767	1.362	1.405	9	6	3	0,3	0,4	0,2
Virovitičko-podravska	5.817	3.018	2.799	22	18	4	0,4	0,6	0,1
Požeško-slavonska	4.333	2.198	2.135	32	21	11	0,7	1,0	0,5
Brodsko-posavska	8.469	4.483	3.986	62	44	18	0,7	1,0	0,5
Zadarska	8.723	3.377	5.346	47	25	22	0,5	0,7	0,4
Osječko-baranjska	20.086	10.235	9.851	151	105	46	0,8	1,0	0,5
Šibensko-kninska	6.734	2.927	3.807	31	18	13	0,5	0,6	0,3
Vukovarsko-srijemska	13.126	6.938	6.188	67	44	23	0,5	0,6	0,4
Splitsko-dalmatinska	28.939	12.841	16.098	94	60	34	0,3	0,5	0,2
Istarska	11.006	4.442	6.564	58	31	27	0,5	0,7	0,4
Dubrovačko-neretvanska	7.868	3.551	4.317	59	44	15	0,7	1,2	0,3
Međimurska	6.105	3.067	3.038	84	54	30	1,4	1,8	1,0
Grad Zagreb	29.209	13.463	15.746	404	246	158	1,4	1,8	1,0
Ukupno	225.462	107.712	117.750	1.877	1.199	678	0,8	1,1	0,6

Nezaposlene osobe i osobe s invaliditetom po županijama i spolu 31. prosinca 2014. godine

Županija	Ukupno nezaposlene osobe			Nezaposlene osobe s invaliditetom			Udio osoba s invaliditetom		
	Ukupno	Muškarci	Žene	Ukupno	Muškarci	Žene	Ukupno	Muškarci	Žene
Zagrebačka	16.752	8.145	8.607	619	346	273	3,7	4,2	3,2
Krapinsko-zagorska	7.296	3.784	3.512	262	155	107	3,6	4,1	3,0
Sisačko-moslavačka	19.640	9.039	10.601	378	229	149	1,9	2,5	1,4
Karlovačka	10.556	4.628	5.928	221	143	78	2,1	3,1	1,3

Varaždinska	8.624	4.511	4.113	270	151	119	3,1	3,3	2,9
Koprivničko-križevačka	7.258	3.588	3.670	207	117	90	2,9	3,3	2,5
Bjelovarsko-bilogorska	13.143	6.825	6.318	317	197	120	2,4	2,9	1,9
Primorsko-goranska	17.971	7.664	10.307	445	256	189	2,5	3,3	1,8
Ličko-senjska	3.794	1.907	1.887	33	21	12	0,9	1,1	0,6
Virovitičko-podravski	9.492	4.486	5.006	91	62	29	1,0	1,4	0,6
Požeško-slavonska	5.884	2.672	3.212	145	88	57	2,5	3,3	1,8
Brodsko-posavska	13.902	5.913	7.989	315	170	145	2,3	2,9	1,8
Zadarska	9.838	4.458	5.380	134	82	52	1,4	1,8	1,0
Osječko-baranjska	34.940	15.595	19.345	675	378	297	1,9	2,4	1,5
Šibensko-kninska	8.202	3.863	4.339	66	31	35	0,8	0,8	0,8
Vukovarsko-srijemska	18.978	8.575	10.403	226	106	120	1,2	1,2	1,2
Splitsko-dalmatinska	45.115	19.702	25.413	557	349	208	1,2	1,8	0,8
Istarska	8.761	3.861	4.900	146	84	62	1,7	2,2	1,3
Dubrovačko-neretvanska	9.246	4.200	5.046	92	59	33	1,0	1,4	0,7
Međimurska	6.237	2.919	3.318	154	100	54	2,5	3,4	1,6
Grad Zagreb	41.134	19.747	21.387	1.430	830	600	3,5	4,2	2,8
Ukupno	316.763	146.082	170.681	6.783	3.954	2.829	2,1	2,7	1,7

Nadalje, u točki 3.12. "Zapošljavanje i rad", navedene su primjedbe na Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (Narodne novine, broj 157/2013), u smislu da nije izričito propisano kojim se dokazima dokazuje status osobe s invaliditetom u svrhu ostvarivanja prava prednosti pri zapošljavanju, što je za posljedicu imalo nemogućnost ostvarivanja ovoga prava. U vezi s navedenim, potrebno je istaknuti da je, kako bi se osigurala pravilna primjena Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom u dijelu koji se odnosi na ostvarivanje prava prednosti pri zapošljavanju, Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava objavilo na svojim mrežnim stranicama službeno mišljenje prema kojemu se dokazom o utvrđenom statusu osobe s invaliditetom smatraju isprave o invaliditetu na temelju kojih se osoba može upisati u očevidnik zaposlenih osoba s invaliditetom. O navedenom mišljenju obaviještene su i nadležne inspekcije (upravna, prosvjetna i inspekcija rada), s ciljem da se osigura jednako postupanje prilikom provedbe inspekcijskih nadzora. Mišljenje Ministarstva rada i mirovinskoga sustava predstavljalo je prijelazno rješenje do donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (Narodne novine, broj 152/2014), u okviru kojega je ovo pitanje detaljno uređeno.

U dijelu koji se odnosi na provedbu propisa iz mirovinskog osiguranja (ishode postupaka ostvarivanja prava iz mirovinskog osiguranja, dugotrajnost trajanja postupka u pojedinim predmetima i upućivanja savjeta strankama u vezi ostvarivanja prava iz mirovinskog osiguranja) izravno očitovanje pravobraniteljici uputio je Hrvatski zavod za

mirovinsko osiguranje kao provedbeno tijelo. Nadalje, potrebno je naglasiti da nisu utemeljene primjedbe iznijete na zakonska rješenja u Zakonu o mirovinskom osiguranju koja se odnose na institut pridodanog staža, uvjete za ostvarivanje prava iz mirovinskog osiguranja osiguranika koji su sami obveznici uplate doprinosa za mirovinsko osiguranje, kao niti na uvjete za priznavanje prava na starosnu mirovinu, prijevremenu starosnu mirovinu i invalidsku mirovinu zbog potpunog gubitka radne sposobnosti korisnika invalidske mirovine zbog profesionalne nesposobnosti za rad, odnosno djelomičnog gubitka radne sposobnosti. Naime, javna rasprava o Nacrtu prijedloga zakona o mirovinskom osiguranju trajala je dovoljno dugo i analizirane su primjedbe svih dionika, te im je pisanim putem odgovoreno na sve primjedbe i prijedloge.

Nadalje, u Izvješću se navodi slučaj osobe s invaliditetom koja se u prijavi na natječaj pozvala na prednost pri zapošljavanju utvrđenu Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom i uz nju priložila rješenje Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje o 80% tjelesnom oštećenju, no nije primljena, zbog čega se sa zahtjevom za provedbu nadzora obratila Inspektoratu rada. Također, upozorava se na nesnalaženje Inspektorata rada u navedenom slučaju i naglašava nepoznavanje ovlasti i nadležnosti, kao i distinkcije između termina invalidnost i invaliditet, što prema mišljenju pravobraniteljice ostavlja dvojbe je li konkretni inspeksijski nadzor obavljen po pravilima struke i prema važećim propisima. Unatoč nespornoj činjenici da su brojne osobe s invaliditetom u 2014. godini nailazile na poteškoće u ostvarivanju prednosti pri zapošljavanju, te da je do stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (Narodne novine, broj 152/2014) bilo dvojbi u primjeni Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (Narodne novine, broj 157/2013), koji je stupio na snagu 1. siječnja 2014. godine, kako od strane poslodavaca, tako i od strane inspeksijskih tijela, nije potrebno isticanje Inspektorata rada u spomenutom kontekstu. Naime, u opisanom slučaju radilo se o inspeksijskom nadzoru koji je proveden kod poslodavca Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti povodom prijave podnositeljice koja navodi da joj poslodavac nije dao prednost pri zapošljavanju, a bio je dužan, jer je osoba s invaliditetom i ispunjava sve uvjete iz natječaja objavljenog 9. prosinca 2013. godine za radno mjesto pomoćnog knjižničara. Kako se u vrijeme provođenja natječaja (6. do 16. prosinca 2013. godine) primjenjivao Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (Narodne novine, br. 143/2002 i 33/2005), podnositeljica se nije mogla pozivati na odredbe Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji koji u vrijeme natječaja još nije bio objavljen. Također, u inspeksijskom nadzoru obavljenom povodom prijave podnositeljice, iz siječnja 2014. godine, a vezane za natječaj iz 2013. godine, trebalo je odlučivati na temelju propisa koji je važio u vrijeme provođenja natječaja, a kojim, kao niti nekim drugim u to vrijeme važećim propisom, nije bilo nedvojbeno propisano da osobe kod kojih je utvrđeno tjelesno oštećenje imaju status osobe s invaliditetom (imenovana je kao dokaz o statusu osobe s invaliditetom dostavila rješenje Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje kojim joj je bilo utvrđeno postojanje tjelesnog oštećenja od 80%). Stoga, prema tada važećem propisu nije bilo osnova za donošenje inspeksijskih mjera povodom prijave podnositeljice. Dakle, iako je sporni inspeksijski nadzor bio obavljen u 2014. godini, radilo se o primjeni propisa koji je bio na snazi u 2013. godini, zbog čega predmetni slučaj nije bilo potrebno navoditi u Izvješću za 2014. godinu, niti u kontekstu Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom, koji je stupio na snagu 1. siječnja 2014. godine, pa se stoga nije niti mogao primijeniti na opisani slučaj.

Vezano uz navode u točki 3.3. "Osobna sloboda i sigurnost", potrebno je istaknuti da su završeni radovi na ugradnji lifta u Zatvorskoj bolnici u Zagrebu te da je u tijeku ishodenje uporabne dozvolu za puštanje lifta u promet. U odnosu na navode iz Izvješća o trošenju sredstava za adaptacije kaznenih tijela koje se izvode na način da su i dalje nepristupačne osobama s invaliditetom, Vlada Republike Hrvatske napominje da se adaptacije i nadogradnje u kaznenim tijelima izvode sukladno potrebama za smještaj zatvorenika svih kategorija, te se adaptacija prostora izvodi tako da bude primjerena za osobe s invaliditetom gdje je to moguće. Sukladno navedenom, u posljednjih nekoliko godina poduzeto je sljedeće: Kaznionica u Glini u novom objektu ima šest soba prilagođenih osobama s invaliditetom koje su opremljene prilagođenim sanitarijama i rukohvatima. Visina telefonske govornice prilagođena je osobama u invalidskim kolicima, a kretanje između etaža omogućeno je dizalom. Potrebama ovih zatvorenika prilagođeni su i rukohvati na krevetu, a također i sustav otvaranja prozora. Nadalje, Zatvor u Osijeku u prizemlju zgrade prilagodio je prostoriju za smještaj osobe s invaliditetom, kojoj je omogućen pristup bez prepreka, a sanitarni čvor je prilagođen i opremljen rukohvatima. Također su izgrađeni rukohvati s obje strane stepeništa i na ulazu u zgradu zatvora, te je postavljena rampa za ulaz. Zatvor u Puli je, uvažavajući preporuke pravobraniteljice za osobe s invaliditetom, u prizemlju zgrade zatvora prilagodio jednu prostoriju potrebama osoba s invaliditetom sukladno propisanim standardima. Isto tako, ulaz u zgradu zatvora prilagođen je osobama s invaliditetom na način da je Kaznionica u Lepoglavi za ovu kategoriju zatvorenika opremila četiri prostorije, a sanitarni čvor je također prilagođen. U Zatvoru u Bjelovaru u tijeku je realizacija građevinskih radova u smislu prilagodbe prostora za smještaj zatvorenika s invaliditetom i izgradnja rampe, sukladno preporukama pravobraniteljice, a prema propisanim standardima. Iz navedenoga je vidljivo, da iako prostora za unaprjeđenje smještajnih kapaciteta za osobe s invaliditetom zasigurno još ima, u proteklom se izvještajnom razdoblju zatvorski sustav, unatoč svim otežavajućim faktorima, uvažavajući i preporuke pravobraniteljice za osobe s invaliditetom, maksimalno prilagođavao potrebama zatvorenika - osoba s invaliditetom.

Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom u svome Izvješću iznosi i svoje prijedloge izmjena i dopuna Kaznenog zakona (str. 46). Naime, u Nacrtu prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, kod kaznenog djela protupravnog oduzimanja slobode gdje je predviđena dodatna zaštita proširenjem na kategoriju osoba s težim invaliditetom, čime se ono usklađuje s izričajem kaznenih djela otmice, prisile i prijetnje, pravobraniteljica je predlagala da se proširi na sve osobe s invaliditetom, a ne samo na one s težim invaliditetom. Navedeni prijedlog nije usvojen budući da je propisivanje samo pojma invaliditeta preširoko, jer isti obuhvaća različite stupnjeve tjelesnih ili duševnih smetnji, a predmetnim kaznenim djelima štite se i osobe s težim invaliditetom. U svakom konkretnom predmetu vještak odgovarajuće struke temeljem odredbi Zakona o kaznenom postupku vještači stupanj povrede i invaliditeta. Pravobraniteljica je također predlagala da se u člancima 117. (tjelesna ozljeda), 118. (teška tjelesna ozljeda) i 119. (osobito teška tjelesna ozljeda) Kaznenog zakona zadrži pojam "invaliditeta" te odustane od zakonskog prijedloga da ga se zamijeni pojmom "tjelesne ili duševne smetnje". Naime, pravobraniteljica navodi da se pojam "smetnje" i "oštećenja" ne može izjednačiti s pojmom invaliditeta, odnosno pojam invaliditeta uži je od ova dva pojma. Dodatna obilježja invaliditeta su težina i dugotrajnost oštećenja. Prema Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom, invaliditet nije samo oštećenje koje osoba ima, nego je rezultat interakcije oštećenja osobe i okoline. S druge strane, iz definicije invaliditeta vidljivo je da pojmom "tjelesne ili duševne smetnje" nisu obuhvaćene jednako sve osobe s invaliditetom, odnosno da se neke kategorije osoba s invaliditetom isključuje iz opisa kaznenog djela i time stavlja u nepovoljniji položaj. S obzirom na navedeno, pravobraniteljica je predlagala izmjenu navedenih članaka na način da se riječi "teže tjelesne ili duševne

smetnje" zamijene riječima "invaliditeta", međutim primjedba nije usvojena jer je pojam invaliditeta obuhvaćen pojmom "tjelesne ili duševne smetnje". Naime, prilikom odmjeravanja kazne, stupanj povrede je okolnost koja utječe na visinu kazne unutar široko postavljenih kaznenih okvira kod svih kaznenih djela. Dakle, invaliditet bilo kojeg stupnja je uvijek obuhvaćen tjelesnim ozljeđivanjem i nije ga potrebno posebno navoditi.

Kod novog kaznenog djela psihičkog nasilja u obitelji (članak 179.a) pravobraniteljica je naglasila da je potrebno uzeti u obzir specifične pojavne oblike nasilja kod osoba s invaliditetom, pa u definiciju, osim teškog vrijeđanja i zastrašivanja, potrebno je uključiti i ponižavanje te socijalno izoliranje. Također je zbog posebne ranjivosti i izloženosti ovom obliku nasilja navela kako je potrebno uvesti i kvalificirani oblik kaznenog djela kada je ono počinjeno prema osobi s invaliditetom. Primjedba da se socijalna izoliranost uključi u ovo kazneno djelo nije usvojena. Naime, kazneno djelo psihičkog nasilja u obitelji iz članka 179.a u Nacrtu prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, odnosno kazneno djelo nasilja u obitelji iz članka 179.a kako je predloženo Konačnim prijedlogom zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, propisano je u skladu s Konvencijom Vijeća Europe o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja. Ovisno o okolnostima konkretnog slučaja, socijalna izoliranost može biti obuhvaćena nekim drugim kaznenim djelom npr. protupravno oduzimanje slobode ili pak može biti obuhvaćena nasiljem u obitelji kao oblik psihičkog nasilja, dok će činjenica da je djelo počinjeno prema osobi s invaliditetom biti uzeta u obzir prilikom odmjeravanja kazne.

Nadalje, u dijelu Izvješća pod točkom 3.16 "Sudjelovanje u političkom i javnom životu" (str. 187), navodi se tvrdnja da "danas oni ne mogu kao ostali građani na dan izbora odlučiti hoće li ili neće iskoristiti svoje biračko pravo već moraju izraziti svoju namjeru glasovanja 2 tjedna prije izbora", koja nije točna. Naime, svi birači, pa tako i osobe s invaliditetom, upisani su u registar birača prema mjestu svog prebivališta i na izborima glasuju na biračkim mjestima prema mjestu svog prebivališta. Dakle, birači koji glasuju na svojim pripadajućim biračkim mjestima ne trebaju poduzimati nikakve radnje već samo doći na svoje biračko mjesto. Međutim, ukoliko birači žele glasovati izvan mjesta svog prebivališta, mogu zatražiti privremeni upis, odnosno izdavanje potvrde za glasovanje izvan mjesta prebivališta zaključno do 10 dana prije dana određenog za održavanje izbora, odnosno referenduma. Ovaj rok za podnošenje zahtjeva za privremeni upis u registar birača izvan mjesta prebivališta i izdavanje potvrde za glasovanje propisan je člankom 41. stavkom 1. i člankom 44. stavkom 4. Zakona o registru birača (Narodne novine, broj 144/2012) i jednako se primjenjuje na sve birače, neovisno o tome jesu li osobe s invaliditetom ili ne. Nadalje, Zakon o registru birača omogućava osobama smještenim u ustanovama socijalne skrbi da za njih ravnatelj ustanova dostave uredima državne uprave u županijama, odnosno Gradskom uredu za opću upravu Grada Zagreba podatke radi glasovanja na posebnim biračkim mjestima, ukoliko su ona određena. Zakonski rok za dostavu podataka o tim biračima je 10 dana prije dana određenog za održavanje izbora. Istu obvezu imaju i zapovjedništva postrojbi Oružanih snaga Republike Hrvatske, trgovačka društva - vlasnici brodova i uprave kaznionica, odnosno zatvora i odgojnih ustanova, za birače koji se zateknu na službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske, članove posada pomorskih i riječnih brodova pod hrvatskom zastavom izvan njezinih granica, te birače lišene slobode. Dakle, osobe s invaliditetom ni u kojem slučaju nisu stavljene u nepovoljniji položaj kod ostvarivanja prava glasovanja izvan mjesta prebivališta u odnosu na druge birače. Osim toga, u Izvješću se navodi da je postupak aktivne registracije i privremenog upisa i ispisa birača kompliciran, što također nije točno. U odnosu na postupak aktivne registracije, Zakon o registru birača navedeno predviđa samo za birače koji nemaju prebivalište u Republici Hrvatskoj. Za birače

smještene u ustanovama socijalne skrbi, koje nisu određene kao posebna biračka mjesta, primjenjuju se odredbe Zakona o registru birača o glasovanju birača izvan mjesta svog prebivališta, uz mogućnost podnošenja zahtjeva za privremeni upis u registar birača izvan mjesta prebivališta, odnosno izdavanje potvrde za glasovanje izvan mjesta prebivališta. Svi birači koji žele glasovati izvan mjesta svog prebivališta, neovisno o tome jesu li osobe s invaliditetom ili ne, mogu zatražiti privremeni upis, odnosno izdavanje potvrde za glasovanje izvan mjesta prebivališta zaključno do 10 dana prije dana određenog za održavanje izbora odnosno referenduma. Zahtjeve birači mogu podnijeti u najbližem uredu osobno, pisanim ili elektroničkim putem.

Za svoje predstavnike, koji će u vezi s iznesenim mišljenjem biti nazočni na sjednicama Hrvatskoga sabora i njegovih radnih tijela, Vlada je odredila Milanku Opačić, potpredsjednicu Vlade Republike Hrvatske i ministricu socijalne politike i mladih, prof. dr. sc. Miranda Mrsića, dr. med, ministra rada i mirovinskoga sustava, prof. dr. sc. Vedrana Mornara, ministra znanosti, obrazovanja i sporta, prim. Sinišu Vargu, dr. med. dent., ministra zdravlja, Maju Sporiš, zamjenicu ministrice socijalne politike i mladih, Božidara Štubelja, zamjenika ministra rada i mirovinskoga sustava, prof. dr. sc. Roka Andričevića, zamjenika ministra znanosti, obrazovanja i sporta, te prim. mr. sc. Marijana Cesarika, dr. med., zamjenika ministra zdravlja.

GLAVNA TAJNICA

Marica Matković

PREDSJEDNIK

Zoran Milanović